

بررسی جایگاه مولفه های هویت ایرانی - اسلامی در کتاب های زبان فارسی به فارسی

آموزان مرکز بین المللی جامعه المصطفی قم.

علیرضا مهدی نژاد (نویسنده مسئول)، عطیه کامیابی گل، شیما ابراهیمی

- دانش آموخته کارشناسی ارشد گرایش آموزش زبان فارسی از دانشگاه فردوسی مشهد^۱.
- استادیار گروه زبان شناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد^۲.
- استاد یار گروه فارسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد^۳.

چکیده:

هویت ملی، مجموعه ای از علایق و گرایش های مثبت است که موجب شکل گیری انسجام و همبستگی و الگوهای هویت بخش در جامعه می شود. به تبع آن، زبان، یکی از ابزارهای انتقال هویت یک جامعه است که نقش مهمی در در انتقال و شکل گیری هویت آن جامعه دارد. می توان گفت، ضرورت توجه به انتقال و گسترش هویت ایرانی - اسلامی، از طریق آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، آشکار می گردد. هدف پژوهش حاضر، بازنمایی مولفه های هویت ایرانی - اسلامی در کتاب های آموزش زبان فارسی به فارسی آموزان مرکز بین المللی جامعه المصطفی قم و همچنین، چگونگی ارتباط و اثربخشی مولفه ها در هویت فردی فارسی آموزان است. روش پژوهش، توصیفی - تحلیلی و با استفاده از تحلیل کمی و کیفی انجام شده و مبتنی بر تحلیل محتواست. حجم نمونه پژوهش، کتاب های آموزش فارسی به فارسی آموزان مرکز بین المللی جامعه المصطفی قم و جامعه آماری آن شامل ۹ نفر از مدرسان این مراکز، و ۳ نفر از مولفان این کتاب ها است. یافته های پژوهش نشان می دهد مولفان این کتاب ها، ابعاد مختلف مولفه های ایرانی - اسلامی را ۴۴۴ مرتبه در محتوای این کتاب ها گنجانده اند. مولفان کتاب ها، اغلب به شاخص های هویت اسلامی از جمله: اسلام، تشیع، مهدویت، پوشش اسلامی، معماری اسلامی، اسامی اسلامی، و غیره، پرداخته اند. در مقابل، زیر شاخص های مولفه های اصلی زبان فارسی به ندرت مورد توجه قرار گرفته است. افزون بر این، نقاط ضعف و قوت این کتاب ها، از جنبه های میزان پرداختن به مولفه های ایرانی - اسلامی، ذکر شده است.

^۱Mehdinezhadaliireza776@gmail.com

^۲ Kamyabigol@um.ac.ir.

^۳ shimaabrahimi@um.ac.ir.

واژه‌های کلیدی: هویت ایرانی- اسلامی، آموزش زبان فارسی، فارسی‌آموزان غیر ایرانی، قم، جامعه المصطفی

مقدمه

مبحث هویت^۴ یعنی بحث و تلاش برای پاسخ‌گویی به پرسش "من کیستم؟ قدمتی دیرینه دارد. تصور ما از خود یا آنچه که اصطلاحاً هویت نامیده می‌شود یک تصویر ذهنی از وجود ما در برابر دیگران است. این تصویر عمدتاً اوصاف متعددی را به ما نسبت می‌دهد. این اوصاف ریشه در منابع گوناگون هویت ما دارد. هویت در واقع، فرآیند پاسخ‌گویی آگاهانه هر فرد یا ملت به پرسش‌هایی از چیستی و کیستی خویش است از گذشته و این که فرد چه کسی بوده و متعلق به کدام گروه قومی، ملی، مذهبی و نژادی است. هویت به معنی هستی و وجود است چیزی که وسیله شناسایی فرد باشد رفتاری که از روی آن فرد به عنوان گروه اجتماعی شناخته شود و از دیگران متمایز گردد (نژاد معصوم، ۱۳۸۵). هویت در معنای اصطلاحی، مجموعه‌ای از نشانه‌ها و شاخص‌ها در حوزه‌ی نمودهای مادی، زیستی، فرهنگی و روانی است که سبب می‌شود فرد از فرد، گروه از گروه و فرهنگی از فرهنگ دیگر شناخته شود (حاجیانی، ۱۳۷۸). اگر هویت را احساس تداوم و تمایز تلقی کنیم، به ساده‌ترین شکل، هویت ملی را می‌توان، گونه‌ای از احساس تعلق به ملتی خاص دانست، ملتی که سنت‌ها، نمادها، مکان‌های مقدس، قهرمانان، تاریخ، آداب و رسوم، و فرهنگ و سرزمین مشخص و معین دارد (حاجیانی، ۱۳۷۹). احساس تعلق، کسب تجارب و میراث مشترک، احساس تعهد افراد به اجتماع و هم‌چنین، آرمان‌ها و باورهای مشترک و مهم‌تر از همه، هویت‌یابی و شناسایی، به افراد آن جامعه هویت جمعی می‌بخشد (زاهد، ۱۳۸۴). یکی از مقوله‌های هویت جمعی، هویت ملی است. می‌توان گفت، هویت ملی، بالاترین سطح هویت جمعی است که به مردمی که در داخل یک مرز زندگی می‌کنند، هویت مشترک می‌دهد. احمد اشرف، معتقد است که مفهوم تاریخی هویت ایرانی در جریان‌های سیاسی- دینی حکومت ساسانیان شکل گرفته و در دوران اسلامی با فراز و فرودهایی باقی ماند و در زمان حکومت صفویان، تولدی دیگر یافت و در دوران معاصر، به شکل هویت ملی پدیدار گشت (اشرف، ۱۳۷۸). در پی گسترش فرایند جهانی‌شدن، حضور و زندگی در سایر کشورها و به تبع آن، تعامل با مردمی که فرهنگ و آداب و رسومی متفاوت دارند، به چالشی تبدیل شد که حوزه‌های گوناگونی مانند تجارت جهانی، روابط بین‌الملل، آموزش زبان و غیره را درگیر کرد (خدادادیان و ابطحی، ۱۳۹۵). امروزه با گسترش فرایند جهانی‌شدن و لزوم آشنایی با سایر فرهنگ‌ها، این حوزه که توانایی افراد را در رویارویی با جنبه‌های فرهنگی محیط نشان می‌دهد و انسان را قادر می‌سازد تا با بهره‌گیری از دانش و آگاهی، تفاوت‌های فرهنگی را تشخیص دهد، و به بروز رفتارهای مناسب در فرهنگ‌های متفاوت بپردازد؛ و نیز، به تدریج وارد حوزه آموزش زبان شود (رجائی، ۱۳۸۲). در دنیای امروزی امکان یادگیری زبان‌های خارجی برای زبان‌آموزان بی‌شماری فراهم شده است. یادگیری یک زبان خارجی فرایندی طولانی و پیچیده است. در واقع، زبان‌آموز باید با یک فرهنگ جدید،

^۴ -Identity

احساس تازه و شیوه تفکر جدید، روبه‌رو گردد؛ از این‌رو، برای این‌که یادگیری زبان جدید با موفقیت انجام شود، درگیر شدن، تعهد و نیز پاسخ‌فیزیکی، ذهنی و احساسی کامل نیاز دارد (براون، ۲۰۰۵).

برخی از زبان‌شناسان تحت تأثیر واتسون و روان‌شناس رفتارگرای آمریکایی، زبان را نوعی رفتار تلقی کرده و مسئله‌ی رفتار زبانی را مطرح نموده‌اند؛ یعنی، همان‌طور که رفتار هر موجود را می‌توان در چهارچوب پاسخ‌های او که در مقابل انگیزه‌های محیطی ارائه می‌شود؛ بررسی کرد، گفتار او نیز قابل‌بررسی است؛ زیرا به انگیزه‌های برونی و درونی او بستگی دارد. این انگیزه‌های گاهی درونی و گاهی اجتماعی است و در هر دو صورت، نگرش خاصی به فرد ارائه می‌کند و این نگرش خاص در زبان خاصی متجلی می‌شود (شمیسا، ۱۳۹۳). از طرف دیگر، بررسی تعاریف زبان و فرهنگ گویای رابطه‌ی نزدیک و جدایی‌ناپذیر این دو مفهوم و در واقع هم‌پوشانی زبان و فرهنگ است. در واقع زبان یکی از ابعاد هویت است که ارتباط تنگاتنگی با افراد دارد و زبان مشترک هویتی است که جدای از بُعد جغرافیا انتقال ارزش‌ها و باورهای مشترک را در تعامل اجتماعی افراد و انتقال آن به نسل‌ها را برعهده دارد (داوری، اردکانی، ۱۳۸۴). این واقعیت در آموزش زبان نیز خودنمایی می‌کند. به‌گونه‌ای که پرورش زبان‌آموزانی توانا که قادر به مکالمه‌ی صحیح در جامعه‌ی زبانی هدف باشند ممکن نخواهد بود مگر در سایه آموزش هم‌زمان زبان و فرهنگ هدف. به باور نگارندگان پژوهش‌پیش‌رو، چگونگی آموزش فرهنگ خود مقوله‌ای است که نیاز به پژوهش‌های نظری و میدانی فراوانی دارد و نمی‌توان انتظار داشت که آموزش فرهنگ به‌طور خودکار در کنار آموزش زبان رخ دهد. نگارندگان پژوهش حاضر بر این باورند که با انتقال فرهنگ، هویت ملی نیز انتقال خواهد یافت و زبان یکی از مهم‌ترین ابزارهای انتقال هویت و به تبع آن فرهنگ ایرانی-اسلامی است و ضرورت انتقال زبان، انتقال فرهنگ آن جامعه است. با توجه به نقش و جایگاه ویژه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان که یکی از ابزارهای گسترش فرهنگ و هویت ملی است به بررسی کتاب‌های درسی آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان غیر ایرانی مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی قم پرداخته شده. به نظر می‌رسد که شناسایی مؤلفه‌های هویت ملی و گنجاندن صحیح آن در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، یکی از راه‌های انتقال و گسترش فرهنگ و هویت ایرانی-اسلامی است که می‌تواند در طولانی مدت به هویت‌سازی و بازسازی در هویت فارسی‌زبانان و حفظ و گسترش فرهنگ ایرانی-اسلامی در میان غیرفارسی‌زبانان منجر شود. پژوهش‌پیش‌رو، به پرسش‌های زیر پاسخ خواهد داد:

۱. کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان مرکز جامعه‌المصطفی، چه‌اندازه ابعاد مختلف هویت ایرانی-اسلامی را در خود انعکاس داده‌اند؟

۲. در محتوای کتاب‌های مورد بررسی پژوهش حاضر، به کدام مولفه‌های هویت ایرانی-اسلامی اهمیت بیش‌تر و به چه مولفه‌هایی اهمیت کم‌تری داده شده است؟

۳. محتوای کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان مرکز جامعه‌المصطفی، چه قدر توانسته‌اند نمادهای فرهنگ عامه جامعه کنونی ایرانیان را بازتاب دهند؟

روش تحقیق

روش تحقیق پژوهش حاضر، با توجه به ماهیت پژوهش و موضوع آن، توصیفی-تحلیلی است. ابتدا، مصادیق مولفه‌های هویت ایرانی-اسلامی حجم نمونه مورد بررسی و پس از فیش‌برداری منابع، توسط ارزیاب دوم مورد سنجش و داوری قرار گرفت و سرانجام، داده‌های گردآوری شده، طبق مولفه‌ها و زیر شاخص‌های هویت ایرانی-اسلامی تجزیه و تحلیل گردید. ابزار گردآوری در این پژوهش، فیش‌برداری و مصاحبه نیمه ساختار یافته است که با ۳ نفر از مولفان و ۱۱ نفر از مدرسان کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی انجام گرفته است جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد. هم‌چنین، حجم نمونه پژوهش، برابر است با ۷ جلد از کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان که مشخصات آن‌ها در جدول (۱) آمده است.

جدول (۱) مشخصات کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی قم.

شماره کتاب	عنوان کتاب	دوره	نام مرکز	مؤلف/مؤلفان	سال چاپ	تعداد صفحات
۱	آموزش فارسی به فارسی (مقدماتی)	آغازین	جامعه المصطفی و مکتب نرجس	اصغر فردی، احمد زهرایی و محد ناطق	۱۳۹۲	۲۵۴
۲	آموزش فارسی به فارسی (جلد ۱)	آغازین	جامعه المصطفی و مکتب نرجس	احمد زهرایی، اصغر فردی	۱۳۹۱	۲۶۰
۳	آموزش فارسی به فارسی (جلد ۲)	آغازین	جامعه المصطفی و مکتب نرجس	احمد زهرایی، اصغر فردی	۱۳۹۰	۲۳۴
۴	آموزش فارسی به فارسی (جلد ۳)	میانی	جامعه المصطفی و مکتب نرجس	احمد زهرایی، اصغر فردی	۱۳۹۳	۲۳۳
۵	آموزش فارسی به فارسی (جلد ۴)	میانی	جامعه المصطفی و مکتب نرجس	احمد زهرایی، اصغر فردی	۱۳۹۲	۱۹۲
۶	آموزش فارسی به فارسی (جلد ۵)	پیشرفته	جامعه المصطفی و مکتب نرجس	اصغر فردی	۱۳۹۵	۱۲۰

۱۳۶	۱۳۹۵	اصغر فردی	جامعه المصطفی و مکتب نرجس	پیشرفته	آموزش فارسی به فارسی (جلد ۶)	۷
-----	------	-----------	------------------------------	---------	---------------------------------	---

. پیشینه تحقیق

در این بخش، به اختصار به بررسی پژوهش‌های مرتبط انجام شده اشاره شده است:

محمد خانی؛ پژوهشی با عنوان بررسی نقش آموزش زبان فارسی در تبیین فرهنگ ایران اسلامی می‌توان نام برد، که نویسنده در آن فرهنگ را پیامی می‌داند که به کمک زبان می‌تواند انتقال پیدا کند. زبان در این مهم نقش واسطه را ایفا می‌کند. او برای انتقال پیام به مخاطب، چهار عامل پیام‌دهنده، و سیله انتقال پیام، هدف از ارسال پیام و گیرنده را مؤثر می‌داند و در مقاله‌ی خود به شرح هر یک از این عوامل می‌پردازد. صحرائی؛ پژوهشی با عنوان چشم‌انداز آموزش زبان فارسی به غیر ایرانیان از منظر برنامه‌ریزی درسی انجام داده است. پرسش نگارنده پژوهش این است که فرآیند تدوین کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیر ایرانیان، تا چه اندازه از اسلوب علمی طراحی برنامه درسی پیروی می‌کند. برای این منظور در بخش مبانی نظری، تفاوت بین روش تدریس و طراحی برنامه درسی نشان داده شده و روش‌های تدریس و برنامه‌های درسی بر پایه نظریه‌های زبانی توصیف شده است. سپس سیر تکوین برنامه‌های درسی و جهت‌گیری‌های غالب در این زمینه و در نهایت نحوه‌ی بازنمایی این سیر تکوینی در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان پرداخته است. در بخش پایانی مقاله نیز، ضمن برشمردن عوامل مؤثر در طراحی برنامه درسی مناسب، چند پیشنهاد کاربردی برای به سامان کردن فرآیند تدوین منابع آموزش زبان فارسی برای زبان‌آموزان غیر ایرانی ارائه شده است. نوربخش و ملک زاده؛ پژوهشی با عنوان بازنمایی دین در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان انجام داده‌اند. این پژوهش که به روش تحقیق توصیفی-تحلیلی انجام شده است به بررسی نحوه‌ی بازنمایی و ارائه‌ی عناصر دین به فارسی‌آموزان در ۴ کتاب آموزش فارسی به غیر فارسی‌زبانان می‌پردازد. نتایج این مقاله نشان می‌دهد که گفتمان اسلامی بیش‌تر با فرایند مادی بازنمایی شده که نشان‌دهنده معرفی اسلام به‌عنوان بخش عملی، واقعی و پویا از زندگی و فرهنگ مردم ایران است.

داوری اردکانی، محمودی و نواب؛ پژوهشی با عنوان آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان گامی به سوی جهانی‌سازی فرهنگ ایران انجام دادند. در این پژوهش، آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان یکی از راه‌های جهانی کردن فرهنگ ایرانی تلقی می‌شود. به این ترتیب، ضرورت دارد که نحوه آموزش زبان فارسی و میزان تأثیر آن در انتقال فرهنگ و هویت ایرانی به زبان آموزان غیر ایرانی بررسی شود. حوزه بررسی این موضوع به چند کتاب آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان کانون زبان ایران محدود می‌شود. بدین معنا که این کتاب‌ها از نظر کمیت و کیفیت پرداختن به موضوع‌های مربوط به فرهنگ ایرانی مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد. در همین سال، صادق زاده و منادی؛ پژوهشی با عنوان « جایگاه نمادهای هویت ملی در کتاب‌های درسی ادبیات فارسی و تاریخ دوره متوسطه: رشته علوم انسانی » با روش تحقیق توصیفی-تحلیلی، انجام داده‌اند. این پژوهش دارای ابزار اعتبارسنجی است. نمادهای هویت ملی که در این پژوهش به آن‌ها پرداخته شده است عبارتند از: پرچم، سرود ملی، تقویم رسمی، جشن‌های ملی هنر ایرانی، مکان‌های تاریخی، دفاع از سرزمین، نخبگان و مشاهیر ملی. نگارندگان در این تحقیق، به این نتایج دست یافته‌اند که آموزش هویت ملی در کتاب‌های درسی مورد بررسی، گذرا بوده است. و درمیان دروس، صفحه‌ها و تصاویر این کتاب‌ها به نمادهای هویت ملی، یکسان توجه نشده است.

در حوزه پژوهش‌های غیر ایرانی، ساویکی و کولی؛^۱ پژوهشی با عنوان «هویت آمریکایی در مطالعه دانشجویان خارج از کشور: تضادها و تغییرات»، انجام داده‌اند. نگارندگان در این پژوهش، با روش پیمایشی، به این نتایج دست یافتند که هویت اجتماعی، صرفاً مقوله‌ای شناختی نیست، بلکه مقوله‌ای مرکب از اثربخشی و دانش شناختی است. و نیز هویت ملی و فرهنگی، نقش بسیار مهمی در فرآیند هویت‌یابی افراد جامعه دارد. اوگز و ترانبرگ^۲ پژوهشی با عنوان «اهداف آموزشی اخلاقی و شهروندی در آموزش ارزش‌ها: یک مطالعه‌ی میان‌هویتی از اولیوت‌های دانشجو معلمان ترکیه‌ای و سوئدی» انجام داده‌اند. پژوهش‌گران در این پژوهش، به مقایسه‌ی ارزش‌های آموزشی و هویتی معلمان دانشجوی کشورهای ترکیه و سوئد پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش، تفاوت‌های میان‌هویتی را در اولیوت‌ها و تعهدهای اخلاقی، هنگام در نظر گرفتن آموزش در میان دانشجو معلمان دو کشور نشان می‌دهد. بدین گونه که معلمان دانشجوی ترکیه‌ای در مقایسه با معلمان دانشجوی سوئدی از نظر اخلاق و آموزش ارزش‌های هویتی خود متعهدترند.

چارچوب و مبانی نظری تحقیق

^۱ Savaki & Cooley

^۲ Oguz & Thernberg

درباره عوامل و مؤلفه‌های سازنده هویت ملی ایرانیان تعریف‌ها و دیدگاه‌های گوناگونی از طرف صاحب‌نظران و کارشناسان این حوزه ارائه شده است و می‌توان گفت، در این باره توافق کلی وجود ندارد. عوامل مختلفی در تشکیل مولفه‌های هویت ملی یک ملت دخالت دارند و بر اساس شرایط خاص آن تعیین می‌شود. برای مثال، در بُعد فرهنگی می‌توان از شاخص‌های مهمی هم‌چون آیین و سنت‌ها، جشن‌ها، اعیاد، فرهنگ عامه، ارزش‌های سنتی، لباس و طرز پوشش، معماری بناها و مکان‌ها، رسوم، عرف، هنرهای ملی و بومی نام برد. هر چند، نگارندگان پژوهش حاضر معتقدند که هر کدام از این مولفه‌ها به تنهایی شاخص هویت ایرانی به شمار نمی‌آیند. برای مثال نمودهای فرهنگی از قبیل جشن‌ها، آیین نوروز، هنرمعماری، پوشش و پرچم و غیره، ریشه در فرهنگ ایران پیش از اسلام دارد که با حمله اعراب و پذیرش دین اسلام از طرف ایرانیان و به تبع آن تغییر و تحول خط و زبان، فرهنگ ایرانی نیز رنگ و بوی اسلامی گرفت. این خود نقدی است در برابر ادعای افرادی که فرهنگ ایرانی را جدا و متفاوت از فرهنگ اسلامی می‌دانند؛ اما با این وجود، مبانی نظری هویت ملی در ایران هنوز به تحقیق روشن نشده است؛ این امر به ویژه پس از انقلاب اسلامی و باز تعریف بسیاری از ارزش‌ها در نظام سیاسی جدید به طور حادثی بروز پیدا کرده است. «هنوز شاید نتوان تعریف روشنی از هویت ملی که بخش قابل ملاحظه‌ای از صاحب‌نظران روی آن اتفاق نظر داشته باشند، ارائه کرد و هم‌چنین، بحث‌های پیرامون سهم دین در تعریف ملی و رابطه‌ی اسلامی و ایرانی بودن در تعریف آن به طور اساسی مطرح نیست» (لقمان نیا و خامسان، ۱۳۸۹). در این پژوهش، به منظور بررسی جایگاه مولفه‌های هویت ایرانی - اسلامی و بازتاب آن در کتاب‌های آموزشی فارسی به فارسی‌آموزان مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی قم از نمودهایی که نگرش سنجش داوری (۱۳۸۶)، در خصوص نمادهای هویت ملی در شهر تهران به صورت میدانی تهیه و تدوین نموده است؛ استفاده شده است. بسیاری از این نمودها در ساخت هویت ملی ایرانیان دخیل‌اند، و فهرست این مولفه‌ها در جدول (۱)، دسته‌بندی شده است.

جدول (۲)، مهم‌ترین مولفه‌های هویت ایرانی - اسلامی

ابعاد مختلف مولفه‌ی دین:	اسلام، تشیع، مهدویت، عرفان، دین زرتشت و اخلاقی‌گرایی.
ابعاد مختلف مولفه‌ی فرهنگ:	شناسنامه و اسامی ایرانی، ادبیات، مشاهیر ادبی و دانشمندان، آثار باستانی، ورزش‌های باستانی، آداب و رسوم، غذای سنتی ایرانی، هنر، پرچم، پوشش و لباس، صنایع‌دستی، اساطیر ایرانی، مشاهیر و بزرگان ایرانی.
ابعاد مختلف مولفه‌ی جغرافیا و مکان و تاریخ:	اقلیم، آب و هوای خاص، قومیت، اقتصاد، کشاورزی، تاریخ و تمدن، سیاست‌مدران و دانشمندان، سیاست، علم و صنعت.
ابعاد مختلف مولفه‌ی زبان فارسی:	خط، گویش و لهجه، پاس‌داشت فارسی، تلاش برای احیای آن.

تحلیل یافته‌های آماری پژوهش

در پژوهش حاضر، تمامی کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی آموزان مرکز بین‌المللی جامعه المصطفی قم از حیث بازتاب مولفه‌های هویت ایرانی-اسلامی توسط نگارندگان پژوهش و پس از آن از طرف ارزیاب دوم، به طور دقیق بررسی، تجزیه و تحلیل شده است. یافته‌های پژوهش براساس هرکدام از مولفه‌های هویت ایرانی-اسلامی و زیر شاخص‌های آن، در جدول (۳)، (۴)، (۵) و (۶) به تفکیک آمده است.

جدول (۳) نتایج تحلیل مولفه‌های دینی در کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی آموزان مرکز جامعه المصطفی

درصد	مجموع فراوانی	مولفه‌های دینی						تعداد صفحات	دوره	نام کتاب
		مهدویت	اخلاق	زرتشت	عرفان	تشیع	اسلام			
۴/۷۳	۲۱	۰	۳	۰	۰	۱۰	۸	۹۶	آغازین	آموزش فارسی به فارسی، مقدماتی
۴/۹۵	۲۲	۰	۰	۰	۰	۲	۲۰	۲۳۳	آغازین	آموزش فارسی به فارسی، جلد ۱
۱/۵۹	۴۷	۰	۰	۰	۰	۳۸	۹	۲۵۲	آغازین	آموزش فارسی به فارسی، جلد ۲
۷/۲۱	۳۲	۱	۵	۰	۰	۱۸	۸	۲۳۳	میانی	آموزش فارسی به فارسی، جلد ۳
۶/۵۳	۲۹	۰	۱۳	۰	۰	۱۰	۶	۱۷۰	میانی	آموزش فارسی به فارسی، جلد ۴
۱/۳۶	۴۶	۰	۱۸	۰	۰	۱۸	۱۰	۱۱۵	پیشرفته	آموزش فارسی به فارسی، جلد ۵
۴/۹۵	۲۲	۰	۹	۰	۰	۵	۸	۱۲۸	پیشرفته	آموزش فارسی به فارسی، جلد ۶
۴۹/۳۲	۲۱۹	۱	۴۸	۰	۰	۱۰۱	۶۹			جمع کل

جدول (۳) فراوانی و درصد ابعاد مختلف مولفه دین را در محتوای کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی آموزان مرکز جامعه المصطفی، نشان می‌دهد. تحلیل این کتاب‌ها، نشان می‌دهد که در مجموع ۲۱۹ مرتبه به ابعاد مختلف مولفه دین توجه شده است. بر

اساس این جدول، میزان توجه به زیرمولفه‌ها دین در هریک از کتاب‌ها متفاوت است. نتایج جدول بالا حاکی از آن است که در کتاب‌های مورد بررسی، بیش‌ترین توجه به زیر مولفه تشیع با فراوانی ۱۰۱ (۴۶٪/۱۱)، شده است و ۶۹ فراوانی (۳۱٪/۵۰)، به زیر مولفه اسلام اختصاص داشته. همچنین، زیر مولفه اخلاق‌گرایی با فراوانی ۴۸ (۲۱٪/۹۱)، در رده‌ی سوم قرار گرفته است. زیر مولفه مهدویت با فراوانی ۱ (۴۵٪/۰)، کم‌ترین درصد را داشته است. زیر مولفه زرتشت و عرفان بدون فراوانی است و این دو مولفه در این کتاب‌ها بازنمایی نشده‌اند. بدین ترتیب، در مجموع، کتاب آموزش فارسی به فارسی جلد ۲، با تعداد فراوانی ۴۷، بیش‌ترین درصد را در بین سایر کتاب‌ها به‌خود اختصاص داده است و کتاب آموزش فارسی به فارسی مقدماتی، کم‌ترین فراوانی (۲۱) را در میان دیگر کتاب‌ها دارد. میزان حضور عناصر سازنده مولفه فرهنگ ایرانی-اسلامی در کتاب‌های مورد بررسی در جدول (۴) به شرح زیر است.

جدول (۴)، نتایج بررسی و تحلیل ابعاد مولفه‌های فرهنگ در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی آموزان مرکز جامعه‌المصطفی

ردیف	آموزش							نام کتاب
	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین	
	زبان فارسی،	زبان فارسی،	زبان فارسی،	زبان فارسی،	زبان فارسی،	زبان فارسی،	زبان فارسی،	
	جلد ۶	جلد ۵	جلد ۴	جلد ۳	جلد ۲	جلد ۱	مقدماتی	
	پیشرفته	پیشرفته	میانی	میانی	آغازین	آغازین	آغازین	دوره
	۱۲۸	۱۱۵	۱۷۰	۲۳۳	۲۵۲	۲۳۳	۹۶	تعداد صفحات
	فراوانی							مولفه‌های فرهنگی
۲۷	۱۸	۸	۱	۰	۰	۰	۰	ادبیات
۸	۰	۷	۱	۰	۰	۰	۰	مشاهیر
۱۰	۰	۰	۰	۲	۴	۴	۰	آداب و رسوم
۷	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۶	پرچم
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	صنایع دستی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	هنر
۵	۰	۰	۰	۰	۵	۰	۰	پوشش و غذای ایرانی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ورزش های باستانی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	اسطوره
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	آثار باستانی
۶۲	۰	۰	۰	۲۰	۴۲	۰	۰	شناسنامه ایرانی و اسامی ایرانی-اسلامی

۱۱۹	۱۸	۱۵	۲	۲۲	۵۱	۵	۶	مجموع فراوانی
۲۶/۸۰	۴/۰۵	۳/۳۸	۰/۴۵	۴/۹۵	۱۱/۴۹	۱۱/۱۳	۱/۳۵	درصد فراوانی

جدول (۴) فراوانی و درصد بعد مولفه فرهنگ را در محتوای کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی، مرکز جامعه المصطفی، نشان می‌دهد. بررسی این کتاب‌ها، حاکی از آن دارد که در مجموع، ۱۱۹ مرتبه به بعد مولفه فرهنگ توجه شده است. که میزان آن در هر یک از کتاب‌ها متفاوت است. نتایج جدول بالا نشان می‌دهد که زیر مولفه شناسنامه و اسامی ایرانی-اسلامی، با فراوانی ۶۳ (۵۲/۹۴٪)، بالاتر از سایر زیر مولفه‌ها قرار دارد. پس از آن، زیرنمود ادبیات با فراوانی ۲۷ (۲۲/۶۸٪)، دومین شاخص پُر بسامد است. زیر مولفه آداب و رسوم با فراوانی ۹ (۷/۵۶٪)، و زیر مولفه مشاهیر با فراوانی ۸ (۷/۰٪)، به ترتیب در رده‌ی سوم و چهارم قرار گرفته‌اند و زیر مولفه پرچم با فراوانی (۵/۸۸٪)، جایگاه پنجم را به خود اختصاص داده است. زیر مولفه پوشش و غذای سنتی ایرانی نیز، با فراوانی ۵ (۴/۲۰٪)، کم‌ترین درصد را در بین سایر زیر نمودها دارد. اما پنج زیر مولفه‌ی هنر، صنایع دستی، ورزش‌های باستانی، اسطوره و آثار تاریخی، بدون فراوانی، مورد بی‌مهری کامل قرار گرفته‌اند. هم‌چنین، کتاب دوم آموزش فارسی به فارسی، در مجموع، با فراوانی ۵۱، کتاب ششم با فراوانی ۱۸، و کتاب پنجم، در مجموع، با فراوانی ۱۵، به ترتیب، بیش‌ترین فراوانی را در بین سایر کتاب‌ها دارند. کتاب چهارم نیز، با مجموع فراوانی ۲، کم‌ترین توجه را به ابعاد مختلف مولفه فرهنگ ایرانی-اسلامی داشته است.

نتایج تحلیل و بررسی زیرشاخص‌های مولفه‌ی جغرافیا، تاریخ و مکان در کتاب‌های مورد بررسی پژوهش حاضر، در ذیل به تفکیک، آمده است.

جدول (۵)، نتایج تحلیل ابعاد مختلف مولفه‌ی جغرافیا، تاریخ و مکان، در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی مرکز جامعه المصطفی

نام کتاب	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین	آموزش نوین
	زبان فارسی، مقدماتی	زبان فارسی، جلد ۱	زبان فارسی، جلد ۲	زبان فارسی، جلد ۳	زبان فارسی، جلد ۴	زبان فارسی، جلد ۵	زبان فارسی، جلد ۶
دوره	آغازین	آغازین	آغازین	میان	میان	پیشرفته	پیشرفته
تعداد صفحات	۹۶	۲۳۳	۲۵۲	۲۳۳	۱۷۰	۱۱۵	۱۲۸
مولفه‌های جغرافیایی، تاریخ و مکان	فراوانی						
اقلیم	۷	۳	۲۱	۵	۱۶	۰	۵۲

۸	۰	۰	۲	۱	۵	۰	۰	آب و هوای خاص
۴	۰	۰	۰	۲	۲	۰	۰	اندیشمندان و سیاسیون
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	تاریخ و تمدن ایران
۲۲	۰	۰	۶	۰	۱۳	۳	۰	اقتصاد
۱۶	۴	۷	۲	۱	۰	۲	۰	سیاست
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	علم-صنعت
۱۰۲	۴	۷	۲۶	۹	۴۱	۸	۷	مجموع فراوانی
۲۲/۹۷	۰/۹۰	۱/۵۸	۵/۸۶	۲/۰۳	۹/۲۳	۱/۸۰	۱/۵۸	درصد فراوانی

جدول (۵) حضور ابعاد مختلف مولفه جغرافیا، تاریخ و مکان را به وضوح نشان می‌دهد. یافته‌های کتاب‌های مورد بررسی مبین این است که در مجموع، ۱۰۲ مرتبه به ابعاد مختلف مؤلفه‌ی جغرافیا، تاریخ و مکان توجه شده است که میزان حضور آن در کتاب مقدماتی و پنجم یکسان و در دیگر کتاب‌ها متفاوت است. بر اساس یافته‌های این جدول، شاخص اقلیم، با فراوانی ۵۲ (۵۳/۹۲٪)، پررنگ‌ترین حضور را در بین سایر شاخص‌ها دارد و پس از آن، شاخص اقتصاد با فراوانی ۲۲ (۲۹/۴۱٪)، در جایگاه دوم قرار دارد. شاخص سیاست نیز، با فراوانی ۱۶ (۱۵/۶۸٪)، جایگاه سوم را به خود اختصاص داده است. اما شاخص آب و هوای خاص، با فراوانی (۷/۸۴٪) و شاخص اندیشمندان سیاست‌مداران با فراوانی ۴ (۳/۹۲٪)، کم‌ترین فراوانی را دارند. اما شاخص‌های تاریخ و تمدن، و علم و صنعت، بدون فراوانی، با بی توجهی کامل روبرو شده و در کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی کوچک‌ترین اشاره‌ای به این دو شاخص مهم نشده است.

در مجموع، کتاب آموزش فارسی به فارسی جلد دوم، با فراوانی ۴۱، بیش‌ترین درصد و جلد ششم این کتاب‌ها، با فراوانی ۴، کم‌ترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. پس از بررسی کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی آموزان مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی، مشخص شد که زیر مولفه‌های اقلیم، علی‌رغم حضور پررنگ، به صورت گذرا به آن‌ها اشاره شده است. در جدول (۶) مجموع فراوانی و درصدهای مربوط به ابعاد مختلف مولفه‌ی زبان فارسی در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی آموزان غیر ایرانی مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی قم، به تفکیک آمده است.

یافته‌های جدول (۶) درصد و تعداد فراوانی ابعاد مختلف مولفه زبان فارسی را در کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی آموزان

مجموع فراوانی	آموزش	آموزش	آموزش	آموزش	آموزش	آموزش	آموزش	نام کتاب	
	نویین زبان فارسی، جلد ۶	نویین زبان فارسی، جلد ۵	نویین زبان فارسی، جلد ۴	نویین زبان فارسی، جلد ۳	نویین زبان فارسی، جلد ۲	نویین زبان فارسی، جلد ۱	مقدماتی		
	پیشرفته	پیشرفته	میانی	میانی	آغازین	آغازین	آغازین	دوره	
	۱۳۶	۱۲۰	۱۹۲	۲۳۳	۲۳۴	۲۶۰	۲۵۴	تعداد صفحات	
	فراوانی							مولفه‌های زبان فارسی	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	گوش‌ها و لهجه‌ها	
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	پاسداشت ریان فارسی	
۳	۰	۰	۰	۳	۰	۰	۰	تلاش برای احیای زبان فارسی	
۴	۰	۰	۰	۳	۰	۱	۰	مجموع فراوانی	
۰/۹۱	۰	۰	۰	۰/۶۸	۰	۰/۲۳	۰	درصد فراوانی	

مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی قم نشان می‌دهد. تحلیل کتاب‌های مورد بررسی گویای این واقعیت است که در مجموع ۴

مرتبه به مؤلفه‌های زبان فارسی توجه شده است. نتایج این جدول نشان می‌دهد که زیر مولفه‌ی تلاش برای احیای زبان فارسی با

فراوانی ۳ (۰/۷۵٪) بالاترین درصد و زیر مولفه‌ی پاس‌داشت زبان فارسی با فراوانی ۱ (۰/۲۵٪)، کم‌ترین درصدها را به خود

اختصاص داده‌اند. اما زیر مولفه‌ی گوش و لهجه بدون فراوانی است. به‌طور کلی، بررسی کتاب‌های آموزش زبان فارسی به‌غیر

فارسی‌زبانان مرکز جامعه‌المصطفی نشان می‌دهد که بُعد مولفه‌ی زبان، کم اهمیت، انگاشته شده است.

در جدول (۷)، تعداد فراوانی و درصد حضور هریک از مولفه‌های اصلی ۴ گانه هویت ایرانی-اسلامی به تفکیک مولفه، آمده

شده است.

جدول (۷) جمع‌بندی و مقایسه مولفه‌های هویت ایرانی- اسلامی در کتاب‌های مورد بررسی پژوهش حاضر

مرفه‌های ایرانی اسلامی	آمار	مرکز جامعه المصطفی
دین	فراوانی	۲۱۹
	درصد	۴۹/۳۲
فرهنگ	فراوانی	۱۱۹
	درصد	۲۶/۸۰
جغرافیا، تاریخ و مکان	فراوانی	۱۰۲
	درصد	۲۲/۹۷
زبان فارسی	فراوانی	۴
	درصد	۰/۹۰

همان‌طور که ملاحظه می‌شود جدول (۷) فراوانی و درصد مولفه‌های هویت ایرانی- اسلامی را در کتاب‌های آموزش فارسی به‌غیر فارسی‌زبان مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی نشان می‌دهد. نتایج جدول بالا، گویای حضور هر یک از ابعاد هویت ایرانی- اسلامی در کتاب‌های مورد بررسی پژوهش حاضر است. بر اساس یافته‌های جدول (۶) در کتاب‌های مورد بررسی پژوهش حاضر، مولفه‌ی دین با فراوانی ۲۱۹، یا ۴۹/۳۲٪، بالاترین جایگاه را به‌خود اختصاص داده است. پس از آن، مولفه‌ی فرهنگ، با فراوانی ۱۱۹ یا ۲۶/۸۰٪، در رتبه‌ی دوم قرار گرفته است. مولفه‌ی جغرافیا، تاریخ و مکان نیز، با فراوانی ۱۰۲ یا ۲۲/۹۷٪، در رده‌ی سوم است و حضور پُر رنگ و جایگاه مناسبی ندارد. اما بُعد زبان فارسی، با فراوانی ۴، یا ۰/۹۰ درصد و با اختلاف زیاد، حضور کم رنگی دارد. بررسی کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی، حاکی از آن است که بسامد مولفه‌های هویت ایرانی- اسلامی برابر با فراوانی ۴۴۴ است که نسبت به حجم ۱۵۰۱ صفحه‌ای کتاب‌ها، چندان مطلوب به‌نظر نمی‌رسد.

جدول (۸)، جمع‌بندی و مقایسه ابعاد مختلف مولفه‌های هویت ایرانی- اسلامی به تفکیک کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌زبانان

مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی

کتاب	عنوان کتاب	دوره	نام مرکز	بُعد جغرافیا و تاریخ	بُعد زبان فارسی	بُعد فرهنگ	بُعد دین
				فراوانی درصد	فراوانی درصد	فراوانی درصد	فراوانی درصد

۷/۵۸	۲۱	۱/۹۲	۶	۰	-	۳/۳۹	۷	جامعه المصطفی و مکتب نجس	آغازین	آموزش فارسی به فارسی/ (مقدماتی)	۱
۷/۹۴	۲۲	۱/۶۰	۵	۱۱/۱۱	۱	۳/۸۸	۸	جامعه المصطفی و مکتب نجس	آغازین	موزش فارسی به فارسی/ جلد (۱)	۲
۱۶/۹۶	۴۷	۱۶/۳۹	۵۱	۰	-	۲۰	۴۱	جامعه المصطفی و مکتب نجس	آغازین	آموزش فارسی به فارسی/ جلد (۲)	۳
۱۱/۵۵	۳۲	۷/۰۷	۲۲	۳۳/۳۳	۳	۴/۳۶	۹	جامعه المصطفی و مکتب نجس	میانی	آموزش فارسی به فارسی/ جلد (۳)	۴
۱۰/۴۶	۲۹	.۶۴	۲	۰	-	۱۲/۶۲	۲۶	جامعه المصطفی و مکتب نجس	میانی	آموزش فارسی به فارسی/ جلد (۴)	۵
۱۶/۶۰	۴۶	۴/۸۲	۱۵	۰	-	۳/۳۹	۷	جامعه المصطفی و مکتب نجس	پیشرفته	آموزش فارسی به فارسی/ جلد (۵)	۶
۷/۹۴	۲۲	۲/۵۷	۸	۰	-	۱/۹۴	۴	جامعه المصطفی و مکتب نجس	پیشرفته	آموزش فارسی به فارسی/ جلد (۶)	۷

جدول (۸) میزان حضور مولفه‌های هویت ایرانی- اسلامی را در هر کدام از کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی آموزان نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول (۸) ملاحظه می‌شود از مجموع فراوانی ۴۴۴ مولفه در تمامی کتاب‌ها، کتاب آموزش فارسی به فارسی آموزان، جلد دوم، سطح میانی، با ۱۳۹ فراوانی یعنی؛ ۳۱ درصد، بیش‌ترین سهم را در بازتاب مولفه‌های هویت ایرانی- اسلامی دارد. مولفه‌های هویت ملی ایرانیان، در این کتاب حضور پررنگی دارند. جلد ۵ این مجموعه، با فراوانی ۶۸، ۳۰/۱۶ درصد، در جایگاه دوم قرار دارد. کتاب آموزش فارسی به فارسی آموزان، جلد ۴، با ۵۷ فراوانی یعنی؛ ۱۳/۴۷ درصد سهم کم‌تری در بازتاب مولفه‌های هویت ایرانی- اسلامی دارد. ۵۶ فراوانی یعنی؛ ۱۳/۲۴ درصد از مولفه‌های استخراج شده، در جلد چهارم کتاب آموزش فارسی به فارسی آموزان، گنجانده شده است. افزون بر این، جلد ۱ این مجموعه که مخاطبان آن، فارسی آموزان سطح مقدماتی به‌شمار می‌آیند با ۳۶ فراوانی؛ ۸/۴۹ درصد، و جلد مقدماتی و جلد ۶ کتاب‌های آموزش فارسی به

فارسی‌آموزان، به‌طور مساوی هر کدام با فراوانی ۳۴؛ ۸ درصد، مولفه‌های هویت ایرانی-اسلامی را کم‌تر از دیگر کتاب‌ها، در خود انعکاس داده است. با توجه به داده‌های جدول (۸)، می‌توان گفت، حضور و بازنمایی مولفه‌های ایرانی-اسلامی در هر کدام از کتاب‌ها، تفاوت و اختلاف چشم‌گیری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های حاصل از بررسی کتاب‌های مورد بررسی و نتایج آماری پژوهش حاضر، مشخص شد که محتوای کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی‌آموزان مرکز بین‌المللی جامعه‌المصطفی به‌طور متعادل و متوازن نمادهای هویت ایرانی-اسلامی را بازتاب نداده‌اند. به استناد نتایج پژوهش حاضر، مولفه دین، با ۲۱۹ فراوانی، بسیار مشهودتر و پررنگ‌تر به چشم می‌خورد. نظر به چشم‌انداز برنامه‌ریزان این کتاب‌ها و اهداف از پیش تعیین شده و مهم‌تر از همه، مخاطبان کتاب‌ها، این امر طبیعی به نظر می‌رسد. از طرف دیگر، ابعاد مختلف مولفه‌ی دین از جمله آموزه‌های زردتشت و مانویت هیچ جایگاهی ندارند. یافته‌های پژوهش نشان داد که ابعاد مختلف مولفه فرهنگی ۱۱۹ مرتبه در محتوای کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی‌آموزان انعکاس یافته است که سهم بیش‌تر آن، متوجه فرهنگ اسلامی، به‌ویژه فرهنگ شیعی و موضوع مهدویت است و اغلب مولفه‌های فرهنگ ملی ایرانیان مورد بی‌مهری قرار گرفته است. نتایج بررسی کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان موید این ادعاست که دغدغه مولفان این کتاب‌ها این بوده است که مولفه‌های فرهنگی جامعه اسلامی عصر پیامبر اکرم و ائمه معصوم را به تصویر بکشند تا پرداختن به مولفه‌های فرهنگ عامه کنونی. این امر سبب می‌شود زبان‌آموزان غیر ایرانی، تصویر روشن و درستی از جامعه و فرهنگ عامه عصر حاضر، نداشته باشند. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، میزان حضور و بازتاب ابعاد مختلف مولفه جغرافیا، تاریخ و مکان در کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان، برابر با فراوانی ۱۰۲ است. بررسی این کتاب‌ها نشان داد که مولفان این کتاب‌ها، به ابعاد مختلف مولفه جغرافیا و تاریخ و مکان به صورت گذرا پرداخته‌اند و بیش‌تر زیر شاخص‌های اقلیم را نسبت به دیگر شاخص‌ها، در محتوای خود انعکاس داده‌اند. متأسفانه مولفان این کتاب‌ها، هیچ اشاره‌ای به خرده شاخص‌های علم و صنعت نکرده‌اند. یافته‌های به‌دست آمده از داده‌های آماری این پژوهش نشان داد که مصادیق ابعاد مختلف مولفه زبان فارسی در محتوای کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان برابر با فراوانی ۴ است. مولفه‌ی زبان فارسی در محتوای این کتاب‌ها، مورد بی‌مهری کامل قرار گرفته است. شوربختانه، در محتوای هریک از کتاب‌ها، هیچ ردّ پایی از لهجه‌ها و گویش‌های زبان فارسی دیده نمی‌شود. نظر به این‌که زبان رسمی و ملی هر کشوری نشانه هویت آن کشور به‌شمار می‌آید، پرداختن به ابعاد مختلف مولفه زبان فارسی، به‌ویژه، زیر مولفه‌های آن، تأکید بر حفظ پاس‌داشت زبان فارسی، احیا و گسترش آن، در محتوای کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان بدیهی به‌نظر می‌رسد. با توجه به بررسی کتاب‌های آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان

و بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر و نتایج مصاحبه با مولفان این کتاب‌ها، اصلاح و بازنگری محتوای کتاب‌های سطح مقدماتی، ضرورت دارد

منابع:

- ا شرف، احمد، بحران هویت ملی و قومی در ایران، مجموعه مقالات هویت و ملیت، تهران، مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، دوره دوازدهم، شماره ۳، بهار ۱۳۷۸، ۱۵۴-۱۴۴.
- شمیسا، سیروس، ۱۳۹۳، کلیات سبک شناسی، تهران، انتشارات میترا.
- صادق زاده، رقیه و منادی، مرتضی، جایگاه نمادهای هویت ملی در کتاب‌های درسی ادبیات فارسی و تاریخ دوره متوسطه: رشته علوم انسانی، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، دوره دوازدهم، شماره بیست و هفتم، تابستان ۱۳۸۷، ۴۵-۳۲.
- حاجیانی، ابراهیم، هویت ملی ایرانیان: مبانی و مولفه‌ها، فصلنامه مطالعات ملی، دوره دوم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۷۸، ۳۶-۹.
- حاجیانی، ابراهیم، تحلیل جامعه‌شناسی هویت ملی در ایران و طرح چند فرضیه، فصلنامه، مطالعات ملی، دوره چهارم، شماره پنجم، پاییز ۱۳۸۷، ۴۳-۱.
- خدایار، ابراهیم و فتحی، اعظم، هویت ملی در کتاب‌های درسی و برنامه ریزان آموزش و پرورش، مطالعه موردی دوره متوسطه، پژوهشکده مطالعات ملی، دوره نهم، شماره سی و پنج، بهار ۱۳۷۸، ۵۲-۲۷.
- رجایی، فرهنگ، ۱۳۸۲، مشکله هویت ایرانیان امروز: ایفای نقش در عصر یک تمدن و چند فرهنگ، تهران، نشر نی.
- داوری اردکانی، نگار، نمادهای هویت ملی ایرانی و زبان فارسی. فصلنامه مطالعات ملی، دوره هشتم، شماره پنجم، پاییز ۱۳۸۶، ۴۵-۲۹.
- داوری اردکانی، نگار، محمودی، طاهر و نواب، سمیه، آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان کامی به سوی جهانی سازی فرهنگ ایرانی، فصلنامه مطالعات ملی، دوره چهاردهم، شماره اول، بهار ۱۳۹۲، ۱۶۰-۱۴۳.
- زاهد، سعید، هویت ملی ایرانیان، مجله راهبردی توسعه، دوره اول، شماره چهارم، زمستان ۱۳۸۴، ۱۳۸-۱۲۹.
- زهرایی، احمد و فردی، اصغر، ۱۳۹۱، آموزش فارسی به فارسی آموزان جلد ۱، قم، انتشارات مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر.

- زهرایی، احمد و فردی، اصغر، ۱۳۹۰، آموزش فارسی به فارسی‌آموزان، جلد ۲، قم، انتشارات مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی.
- زهرایی، احمد و فردی، اصغر، ۱۳۹۳، آموزش فارسی به فارسی‌آموزان جلد ۳، قم، انتشارات مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی.
- زهرایی، احمد و فردی، اصغر، ۱۳۹۲، آموزش فارسی به فارسی‌آموزان، جلد ۴، قم، انتشارات مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی.
- فردی، اصغر و زهرایی، احمد، ۱۳۹۵، آموزش فارسی به فارسی‌آموزان، جلد ۵، قم، انتشارات مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی.
- فردی، اصغر؛ زهرایی، احمد و ناطق، محمد، ۱۳۸۸ آموزش فارسی به فارسی‌آموزان، کتاب مقدماتی، قم، مرکز آموزش و معارف اسلامی.
- فردی، اصغر و زهرایی، احمد، ۱۳۹۵، آموزش فارسی به فارسی‌آموزان، جلد ۶، قم، انتشارات مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر
- لقمان‌نیا، مهدی و خامسان، احمد، جایگاه هویت ملی در نظام آموزش و پرورش ایران، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره دوازدهم، شماره بیست و سوم، بهار ۱۳۸۹، ۱۷۱-۱۴۷.
- محمدخانی، امیر، بررسی نقش آموزش زبان فارسی در تبیین فرهنگ اسلامی- ایرانی، نشریه رشد آموزش زبان فارسی، شماره ۴۷، تیرماه ۱۳۷۷، ۴۶-۴۲.
- مراد صحرائی، رضا، چشم‌انداز آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان از منظر برنامه ریزی درسی، مجله پژوهش‌های زبان‌شناسی، دوره چهارم، شماره اول، بهار ۱۳۹۱، ۱۱۳-۹۷.

منابع لاتین:

- Brown, Edvard. (2000). Principles of language learning and teaching. San Frsnscisco state University.
- Savaki, V and Cooley, E. (2011). American identity in study abroad students: Contrast changes, correlates. Journal of College Student Development, 52 (3), 339- 449.
- Tthornberg, R, and Oguz, E. (2017). Moral and citizenship educational goals in valves education. A Corss Identity studs Of Swedish and Turkish student teachers prefernces. Journal homepage: www. Elsevier. Com / Locat / tate.